

Yaşasın Sanat!

Sanat, dünyayı, kültürleri, gelenekleri tanımanın ve anlamanın eşsiz bir yolu. Peki sanatı tanımanın ve anlamanın yolu ne? Dünya üzerinde farklı kültürlerin gelenekleriyle oluşturulmuş sanat eserleri var. Gelin bu eserlere başka başka açılardan bakalım ve özelliklerini keşfedelim. Sanat eserlerini incelerken çizgisel yapısını, şeklini, dokusunu, formunu, renklerini, değerini yani ışık ve tonlamasını ve boşluklarını değerlendirelim. Sanata bakış açımızı geliştirelim.

Bir sanat eserini incelerken kompozisyonun nelerden oluştuğunu bilmek gerekir. Kompozisyon, eseri oluşturan elemanların yani nokta, çizgi, renk, doku, boyut, yüzey gibi görsel elemanların dengeli ve göze hoş gelebilecek, estetik bir şekilde bütün oluşmasıdır.

Çizgi

Çizgi, bir kompozisyonda şekil ve desen oluşturmaya yarar. Farklı kalınlıklarda ve tonlarda kullanıldığında hareket hissi ve derinlik oluşturur. İnce ya da kalın, düz ya da eğri, yatay ya da dikey, sürekli ya da kırık kırık olabilir. Tüm bu özellikleriyle çizgi bizde bazı duygular uyandırır. Bunu keşfetmek için bir deneme yapın. Aşağıdaki eseri inceleyin. Kaç farklı çizgi görüyorsunuz? Çizgilerin uzunluğu, kalınlığı, yönü, birbirinden uzaklığı gibi özelliklere dikkat edin.

Şekil

Çizgiler birleşir, kesişir ve şekil oluşturur. Şekil yalnızca renk, ton ve dokuyla da oluşturulabilir. Aşağıdaki eseri içerdiği şekiller bakımından inceleyin.

Eski Mısır firavunu Tutankamon'un cenaze maskesi. Eski Mısır'da firavunlar mumyalanıyor ve özel mezar odalarında ve iç içe tabutlarda tutuluyorlardı. Bu tür maskeler de mumyaların yüzünü örtmek için kullanılıyordu.

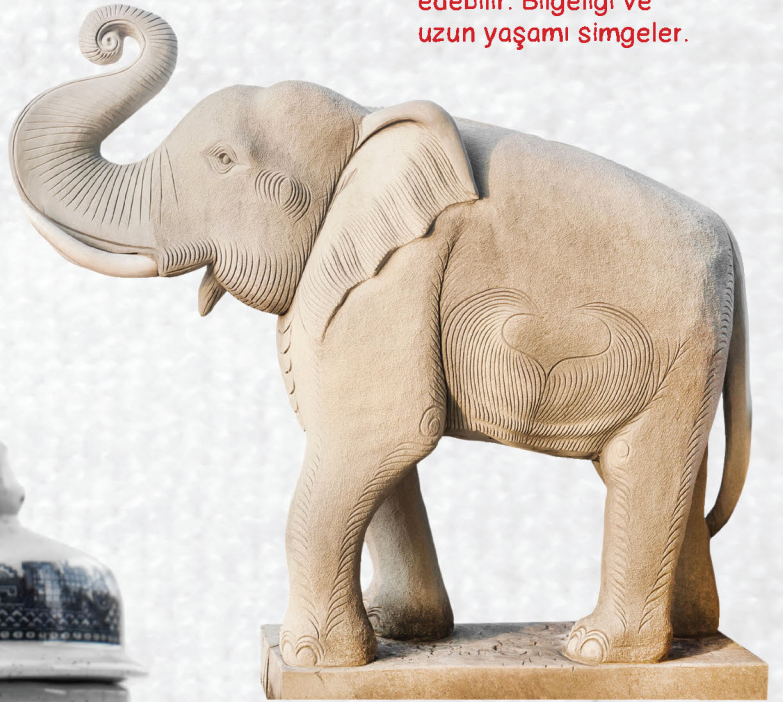

Ahşap Afrika maskesi. Afrika uçsuz bucaksız bir alan ve burada çok sayıda kabile bir arada yaşıyor. Her kabile kendi kimliğini yansıtan eserler veriyor. Elbette çevrelerindeki hayvanlar da onlara bu konuda esin kaynağı oluyor. Maske, Afrika'da törenlerin ayrılmaz bir parçası. Bir hayvan maskesininse o hayvana ait özelliklerden bazılarını temsil ettiği düşünülüyor. Zebra maskesi, zebraların grup hâlinde hareket ederek avcılarını şaşırtmaları sebebiyle birlikteliği temsil eder.

Doku

Doku bir objenin nasıl görüldüğü ve hissedildiğidir. Bir yüzey parlak, mat, ipeksi, yumuşak, sert, pürüzsüz, pürüzlü, tüylü ya da engebeli olabilir. Bu dokunarak algılanabilir. Ancak doku dokunarak algılanabildiği gibi görsel olarak da algılanabilir. Yani bir yüzey parlak, pürüzlü ya da tüylü olmasa bile sanki öyleymiş gibi hissedilebilir. Örneğin bir ressamın çizdiği resimde kullandığı fırça darbeleriyle bize ağaç kabuğunun yapısını hissettirebilmesi gibi. Aşağıdaki eserin dokusunu inceleyin.

Kilden yapılmış Hint heykeli. Fil Doğu kültüründe önemli bir simgedir. Filler dayanıklıdır, uzun yaşar, uzun mesafeler kat edebilir. Bilgeliği ve uzun yaşamı simgeler.

Biçim ya da Form

Biçim, bir nesnenin dış sınırlarıdır. Canlı varlıkları incelerken biçimlerinden, cansız varlıkları ve doğayı incelerken de formundan söz ederiz. Her eserin bir geometrik forma dayalı biçimi olur. Bazı eserlerin biçimi geometrik bir düzene sahiptir bazılarınınkiyse serbest görünümündedir. Bir sanat eseri daire, küp, prizma ya da piramit biçiminde olabilir ve farklı açılardan farklı görünebilir. Aşağıdaki eserin formunu tarif edebilir misiniz?

Porselen Çin vazosu. Çin kültüründe seramik ve porselen vazolar hanedanların imzası gibidir. Örneğin Ming Hanedanlığı zamanında vazolarda mavi ve beyaz renkler sıklıkla kullanılmış. Bu vazolar dünyanın en pahalı antika eşyaları arasında kabul ediliyor.

Renk

Renk, nesnelerden yansıyan ışığın gözler tarafından algılanması sonucu oluşur. Sanatta renk, ton, yoğunluk, sıcak, soğuk gibi özelliklerine göre kullanılır. Ton, bir rengin açıklığı ya da koyuluğudur. Yoğunluksa, aynı rengin farklı tonlardaki doygunluğudur.

Beyaz saf ışıktır; tüm renkleri içerir. Siyah ise ışığın yokluğudur. Sarı, kırmızı ve mavi ana renklerdir. Bu renkler birbiriyle karıştırıldığında turuncu, mor, yeşil gibi ara renkler elde edilir. Bir de tamamlayıcı renkler vardır. Örneğin kırmızı ve yeşil tamamlayıcıdır, çünkü yeşil mavi ve sarıdan oluşur ve içinde kırmızı bulunmaz. Ayrıca kırmızı, sarı ve turuncu sıcak, mavi, yeşil ve mor soğuk renklerdir. Yandaki eseri renk bakımından inceleyin.

Avustralya Yerlileri tarafından kullanılan tahta bumerang. Geleneksel bir alet olan bumerang avlanırken kullanılır. Bumeranglar efsaneleri, çevredeki hayvanları ve doğayı anlatan çeşitli çizimlerle süslenir.

Değer

Değer, bir rengin açıklığı ya da koyuluğuyla ilgilidir. Işık olmadan bir şey göremeyiz.

Sanatçı, açık, koyu, mat ya da parlak renkleri kullanarak eserinde ışıklı, aydınlık ya da karanlık bir görüntü oluşturabilir. Işık, nesnenin ya da yüzeyin hangi formda olduğunu anlamamızı sağlar. Gölgele de ışık sayesinde fark ederiz. Beyaz en açık değerdir, siyah ise en koyu değerdir. Yandaki eseri bu bakımdan inceleyin.

Nuh'un Gemisi minyatürü. Minyatürler çok ince ve detaylı resimlerdir. Minyatür İslam kültürünün geleneksel sanatıdır.

Boşluk

Doluluk ve boşluk bir eserde dengeli şekilde olmalıdır. Boşluk bir nesnenin etrafında, üstünde ya da içinde kalan alandır. Dengeli şekilde kullanılan boşluk derinlik hissi de verebilir. Yandaki eseri boşluk bakımından değerlendirin.

Hayda totem direği. Haydalar Kuzey Amerika Yerlileri'ndendir. Haydalarda her aile geleneklerini ve efsanelerini bu tahta direkler aracılığıyla anlatır. Direkler kutsaldır. Totemler yapılırken kartal, kuzgun, kurbağa, balina, bozayı, kurt gibi çevrede bulunan hayvanlardan esinlenilir. Bu direk de kuzgundan esinlenerek yapılmış.

Portekiz horoz figürü. Tahtadan yapılmış bu figürü çizgi, şekil, biçim, doku, renk, değer ve boşluk bakımından inceleyin.

Çizgi:

Şekil:

Form:

Doku:

Renk:

Değer:

Boşluk: